

Arbeidsmarktkansen voor startende leraren in het PO

In deze notitie geven we een beeld van de arbeidsmarkt voor startende leraren in het primair onderwijs (PO). Achtereenvolgens worden de volgende vragen beantwoord: Hoe is het gesteld met de werkgelegenheid in het PO? Wat zijn de arbeidsmarktkansen van startende leraren in de sector? Wat zijn de verwachte ontwikkelingen als het gaat om de werkgelegenheid in het PO? En wat wordt er gedaan om startende leraren te werven en te behouden voor het PO?

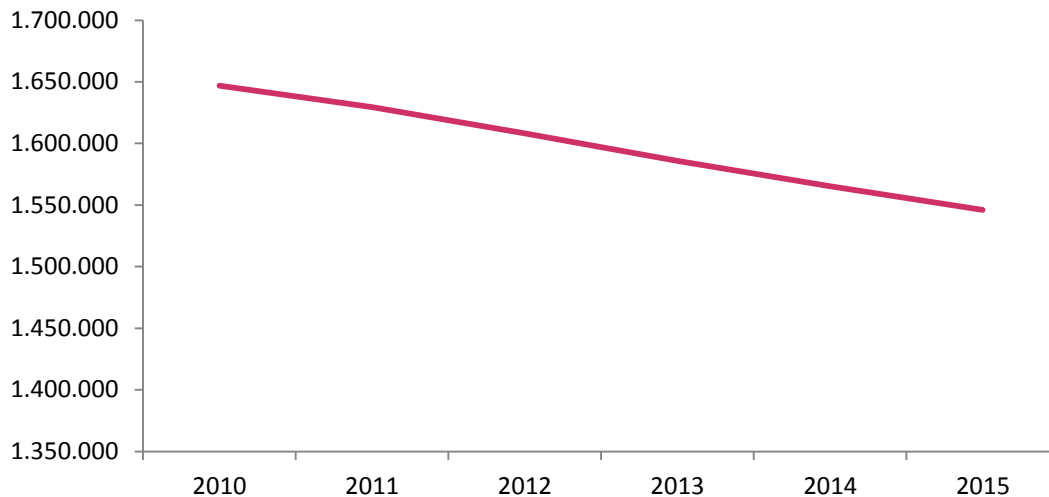
1. Ontwikkeling aantal leerlingen en werkgelegenheid

Het aantal leerlingen in het PO is de afgelopen jaren afgenomen. Dit heeft gevolgen voor de werkgelegenheid in de sector.

Dalend aantal leerlingen in het PO

Het aantal leerlingen in het PO is de afgelopen jaren gedaald van ruim 1,6 miljoen leerlingen in 2010 naar ruim 1,5 miljoen leerlingen in 2015 (zie Figuur 1).

Figuur 1: Ontwikkeling aantal leerlingen in het PO, 2010-2015

Bron: www.stamos.nl

In nagenoeg alle regio's (RPA) is sprake van een daling in het aantal leerlingen (zie Tabel 1). Alleen in de regio Haaglanden is het aantal leerlingen over de periode 2010-2015 toegenomen. In de regio's Westelijke Mijnstreek, Maastricht Mergelland, Noord-Groningen en Achterhoek is de daling het sterkst.

Tabel 1: Ontwikkeling aantal leerlingen in het PO naar RPA, 2010 - 2015

RPA	Ontwikkeling
Noord-Groningen	-16,4%
Oost-Groningen	-13,3%
Centraal-Groningen	-6,2%
Friesland	-10,0%
Zuid- en Midden-Drenthe	-13,5%
IJssel en Vecht	-7,4%
Twente	-9,2%
Noordwest-Veluwe	-5,4%
Stedendriehoek	-11,2%
De Vallei	-5,5%
IJssel en Rijn	-8,6%
Achterhoek	-16,2%
Nijmegen	-10,1%

RPA	Ontwikkeling
Rivierenland	-13,7%
Flevoland	-4,9%
Gooi en Vechtstreek	-4,7%
Eemland	-4,3%
Utrecht-Midden	-1,3%
Noord-Holland-Noord	-10,8%
Zuidelijk Noord-Holland	-1,4%
Rijn-Gouwe	-6,3%
Haaglanden	1,7%
Rijnmond	-3,1%
Zeeland	-10,7%
West-Brabant	-7,4%
Midden-Brabant	-6,3%
Noordoost-Brabant	-10,5%
Zuidoost-Brabant	-7,3%
Noord-Limburg	-14,0%
Weert	-10,6%
Roermond	-14,0%
Westelijke Mijnstreek	-17,3%
Parkstad Limburg	-9,5%
Maastricht Mergelland	-16,4%

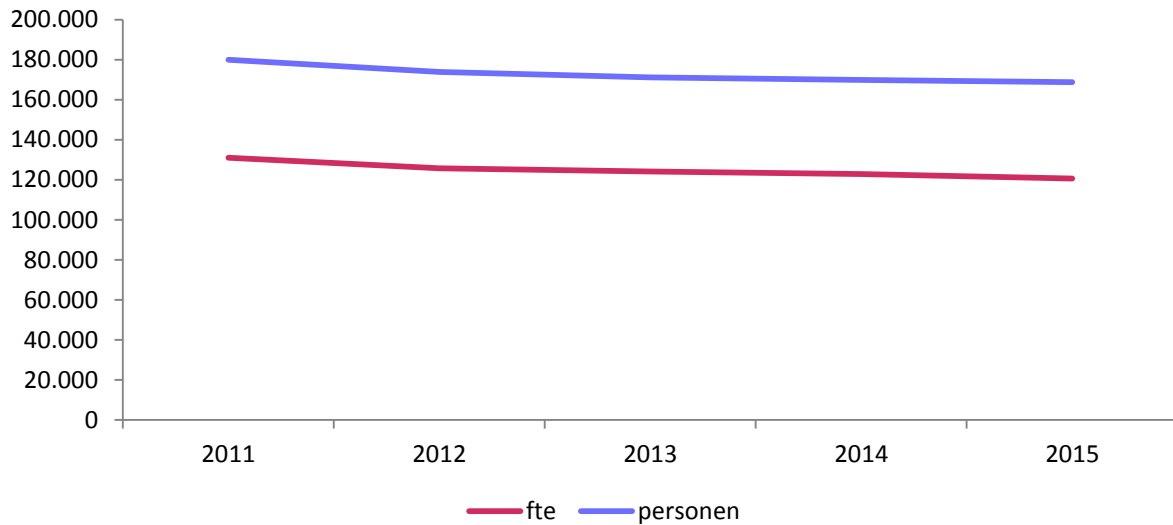
Bron: www.stamos.nl

Krimp zorgt voor afname werkgelegenheid

De dalende leerlingenaantallen hebben effect op de werkgelegenheid in het PO (zie Figuur 2). De werkgelegenheid is over de periode 2011-2015 afgenomen van 179.900 personen (131.000 fte) naar 168.700 personen (120.700 fte).

In bijna alle regio's is sprake van een afnemende werkgelegenheid (zie Tabel 2). Alleen in de regio's Utrecht, Haaglanden, Den Haag en Noordwest-Veluwe is de werkgelegenheid over deze periode nagenoeg stabiel gebleven. De afname in de werkgelegenheid is het sterkst in de regio's Maastricht Mergelland en Parkstad Limburg. Dit zijn regio's die te maken hebben met een sterk teruglopend aantal leerlingen.

Figuur 2: Ontwikkeling werkgelegenheid PO in personen en fte, 2010-2015

Toelichting: De gegevens over onderwijspersoneel in po, vo en mbo worden sinds 2013 op een andere manier verwerkt bij DUO. Deze wijziging veroorzaakt een kleine trendbreuk tussen de gegevens van 2012 en eerder en de gegevens van 2013 en later. De gegevens na 2013 zijn wel onderling vergelijkbaar.

Bron: www.stamos.nl

Tabel 2: Ontwikkeling werkgelegenheid in het PO in personen, 2011 - 2015

RPA	Ontwikkeling
Noord Groningen	-10,9%
Oost Groningen	-12,1%
Centraal Groningen	-3,5%
Friesland	-14,8%
Zuid- en Midden-Drenthe	-13,4%
IJssel en Vecht	-5,7%
Twente	-3,1%
Noordwest-Veluwe	0,5%
Stedendriehoek	-8,6%
De Vallei	-2,3%
IJssel en Rijn	-9,1%
Achterhoek	-5,0%
Nijmegen	-8,9%
Rivierenland	-4,6%
Flevoland excl. Almere	-1,9%
Gooi & Vechtstreek	-5,1%
Eemland	-5,6%
Utrecht-Midden excl. Utrecht	-8,6%
Noord-Holland Noord	-11,6%
Zuidelijk Noord-Holland excl. Amsterdam	-5,0%
Rijn-Gouwe	-4,8%
Haaglanden excl. Den Haag	0,0%
Rijnmond excl. Rotterdam	-6,0%
Zeeland	-11,8%
West Brabant	-7,5%
Midden Brabant	-10,6%
Noordoost Brabant	-4,4%

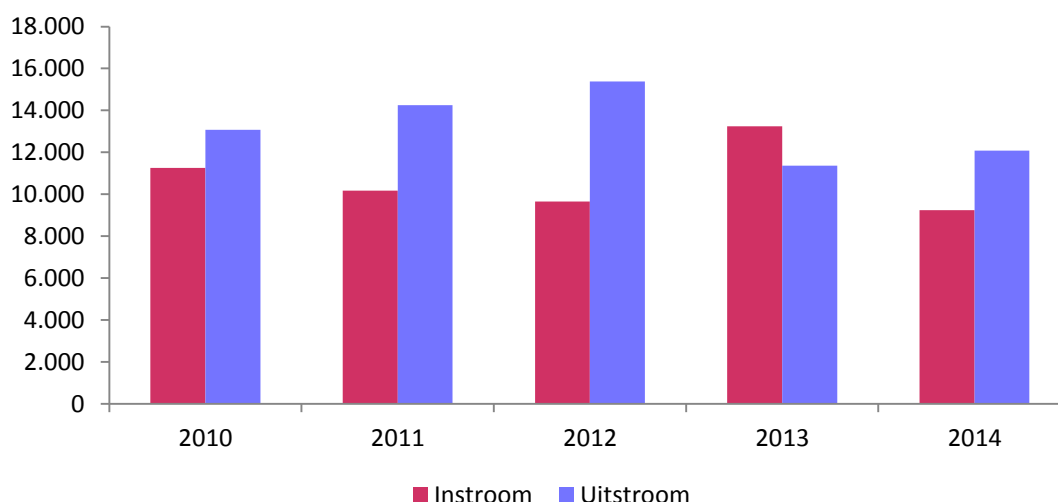
RPA	Ontwikkeling
Zuidoost Brabant	-9,8%
Noord Limburg	-11,0%
Weert	-12,5%
Roermond	-10,2%
Westelijke Mijnstreek	-11,3%
Parkstad Limburg	-21,2%
Maastricht Mergelland	-21,9%
Amsterdam	-5,9%
Rotterdam	-4,9%
Den Haag	0,3%
Utrecht	-0,1%
Almere	-2,4%

Bron: www.stamos.nl

De uitstroom ligt hoger dan de instroom

De afname van de werkgelegenheid is ook terug te zien in de instroom- en uitstroomcijfers in het PO. Over de periode 2010-2014 ligt het aantal personen dat de sector verlaat (uitstroom) hoger dan het aantal personen dat de sector instroomt (zie Figuur 3). Uitzondering is het jaar 2013. Hier lag de instroom hoger dan de uitstroom.

Figuur 3: Ontwikkeling in instroom en uitstroom PO, 2010-2014

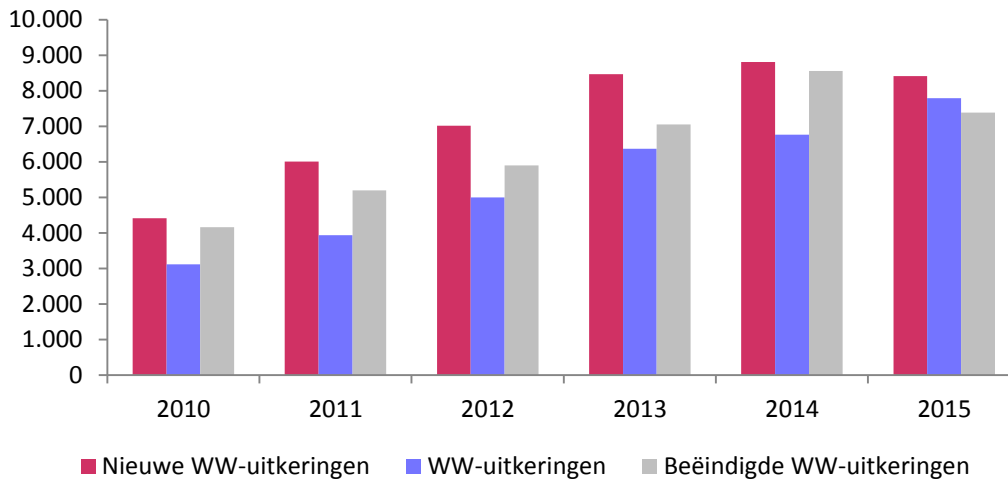

Bron: Kennisbank Arbeidszaken Publieke Sector, ministerie BZK

De werkloosheid neemt toe

Daarnaast is de werkloosheid in het PO de afgelopen jaren toegenomen (zie Figuur 4). Zo is het aantal nieuwe WW-uitkeringen over de periode 2010-2014 toegenomen. Tussen 2014 en 2015 is wel weer een afname zichtbaar. Het aantal nieuwe WW-uitkeringen ligt over de periode 2010-2015 hoger dan het aantal beëindigde WW-uitkeringen. Hierdoor neemt het aantal WW-uitkeringen over deze periode ook gestegen.

Figuur 4: Ontwikkeling in aantal WW-uitkeringen in het PO, 2010-2015

Toelichting: Het betreft het aantal WW-uitkeringen (niet personen) op het einde van de peilperiode, en geeft derhalve de ultimo stand weer. De gegevens van het meest recente jaar zijn de voorlopige cijfers. Op 1 juli 2015 is de WW deels gewijzigd.

Bron: www.stamos.nl

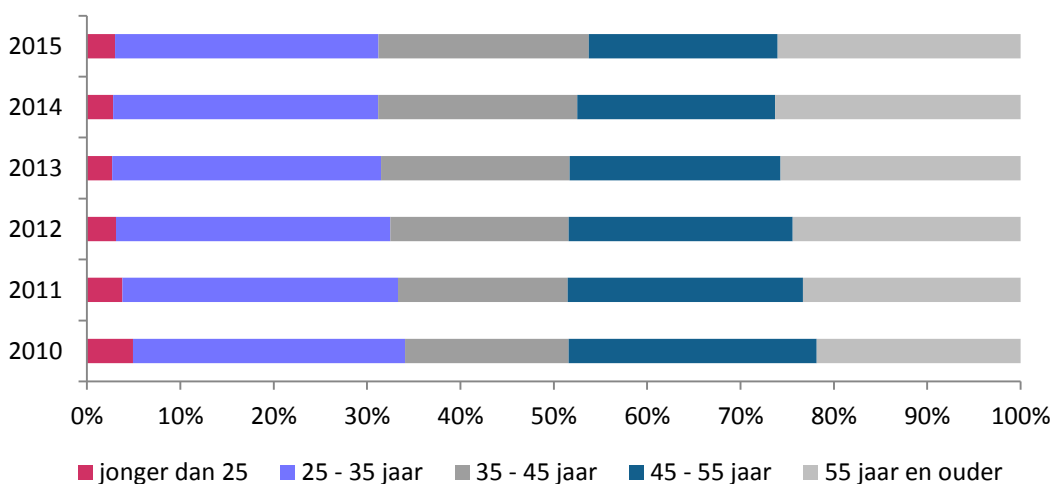
2. Arbeidsmarktkansen voor startende leraren

Bovenstaande ontwikkelingen hebben gevolgen voor startende leraren in het PO. Zij komen hierdoor moeilijker aan het werk. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in de leeftijdsopbouw van het personeelsbestand, het aandeel nieuwe WW-uitkeringen dat wordt toegekend aan jongeren, het beroepsrendement onder pabo-afgestudeerden en in de kenmerken van het dienstverband van jongeren.

Aandeel jongere leraren afgenomen

Als gekeken wordt naar de ontwikkeling in de leeftijdsopbouw van het lerarenbestand in het PO, dan blijkt dat het aandeel jongere leraren tussen 2010 en 2015 iets is afgenomen. In 2010 is 4,9% van de lerarenformatie jonger dan 25 jaar en 29,1% tussen de 25 en 34 jaar. In 2015 liggen deze percentages op respectievelijk 3% en 28,2%.

Figuur 5: Werkgelegenheid (in fte) van onderwijzend personeel in het PO, 2010-2015

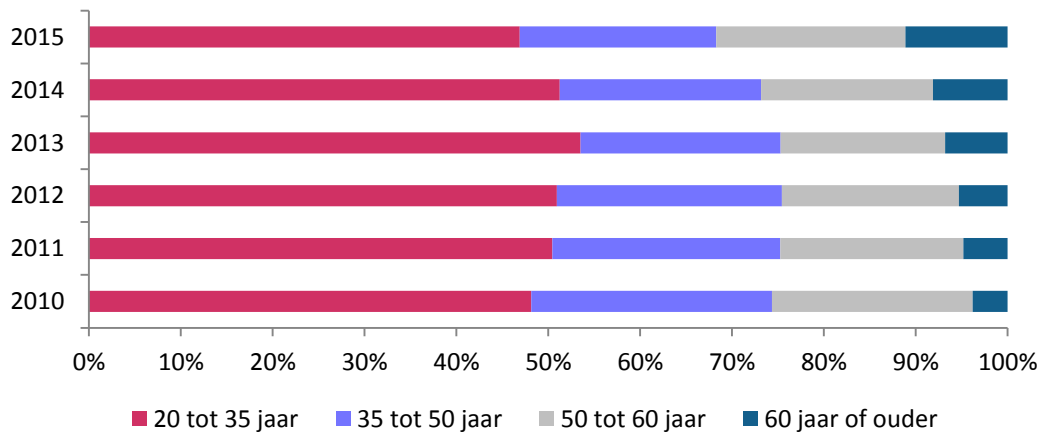
Bron: www.stamos.nl

Nieuwe WW-uitkeringen worden vooral toegekend aan jongeren

Een groot aandeel van nieuwe WW-uitkeringen wordt toegekend aan jongeren (zie Figuur 6). Tussen 2010 en 2013 is het aandeel WW-uitkeringen dat wordt toegekend aan jongeren in de

leeftijdscategorie 20-35 jaar toegenomen van 48 procent naar 54 procent. Daarna neemt dit aandeel weer af naar 47 procent in 2015.

Figuur 6: Nieuwe WW-uitkeringen in het PO naar leeftijd, 2010-2015

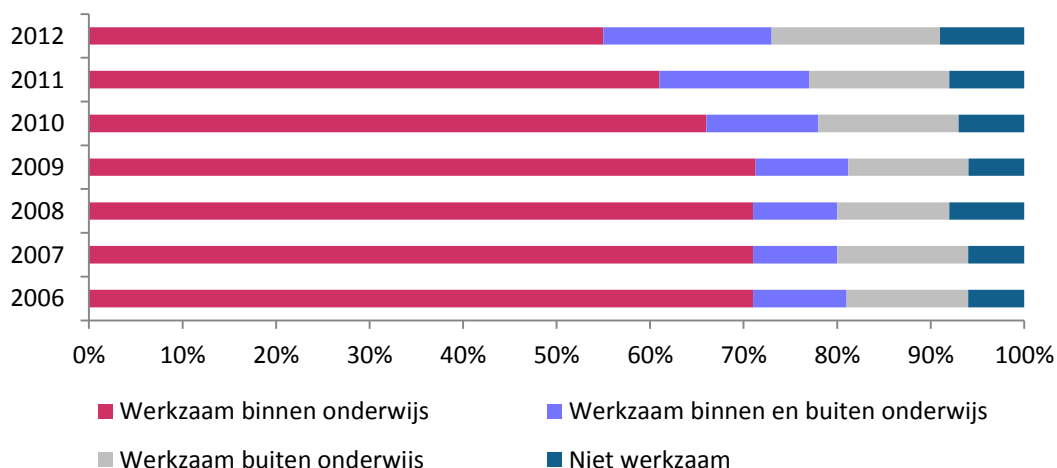

Bron: www.stamos.nl

Dalend beroepsrendement pabo-afgestudeerden

De arbeidsmarktpositie van startende leraren één jaar na afstuderen staat weergegeven in Figuur 7. Te zien is dat het grootste gedeelte van de pabo-afgestudeerden één jaar na afstuderen een baan in het onderwijs heeft gevonden. In de cohortjaren 2006 tot en met 2009 geldt dit voor 80 tot 81 procent van de pabo-afgestudeerden. Voor de cohortjaren 2010 tot en met 2012 neemt het beroepsrendement af. Van het cohort dat in 2010 aan de pabo is afgestudeerd was 78 procent één jaar na afstuderen werkzaam in het onderwijs. En van de pabo-afgestudeerden uit het cohort 2012 heeft 73 procent één jaar na afstuderen een baan in het onderwijs heeft gevonden. Na cohortjaar 2009 neemt vooral het aandeel dat na één jaar volledig binnen het onderwijs werkzaam is af. Het aandeel dat na één jaar zowel binnen als buiten het onderwijs werkzaam is, neemt over deze periode juist toe.

Figuur 7: Arbeidsmarktpositie leraren één jaar na afstuderen aan de pabo (eerste diploma)

Toelichting: Van het cohort dat in 2006 aan de pabo is afgestudeerd, was 81% één jaar na afstuderen werkzaam in het onderwijs; 71% is volledig werkzaam binnen het onderwijs, 10% is werkzaam zowel binnen als buiten het onderwijs. Verder is 13% werkzaam buiten het onderwijs en is 6% niet werkzaam.

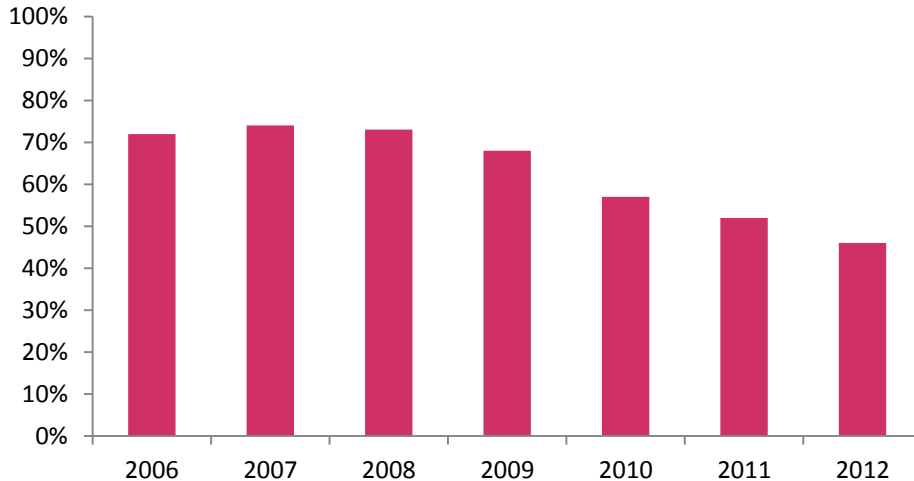
Bron: Loopbaanmonitor Onderwijs (CentERdata, 2015)

Ook sterke daling in het aandeel pabo-afgestudeerden met een grote onderwijsbaan

Naast een dalend beroepsrendement, is ook een daling in het aandeel afgestudeerden met een grote onderwijsbaan (d.w.z. een baan van 0,8fte of meer) waar te nemen na cohort 2008. Onder

personen die tussen 2006 en 2008 zijn afgestudeerd aan de pabo ligt het aandeel met een grote baan boven de 70 procent. Daarna neemt dit aandeel af naar 68 procent voor cohort 2009 en naar 46 procent voor cohort 2012 (zie Figuur 8).

Figuur 8: Aandeel binnen onderwijs werkzame afgestudeerden (eerste diploma) met een baan van 0,8 fte of meer één jaar a afstuderen

Bron: Loopbaanmonitor Onderwijs (CentERdata, 2015)

Verder blijkt uit een enquête onder de leraren die in 2013 zijn afgestudeerd dat pabogediplomeerden moeilijk aan een reguliere baan komen. Ruim de helft van de pabogediplomeerden uit 2013 (52,2%) heeft één jaar na afstuderen een reguliere baan. Het overige deel (47,5%) heeft een vervangingsbaan. Ook heeft slechts een beperkt deel van de leraren die in 2013 zijn afgestudeerd één jaar na afstuderen een vaste aanstelling (13,3%). Het merendeel heeft een tijdelijk contract (46%) of flexibele aanstelling¹ (40,8%).

Eerste signalen voor verbetering van de arbeidsmarktkansen voor startende leraren

De eerste cijfers uit de Loopbaanmonitor 2016 laten een verbetering in de arbeidsmarktkansen voor startende leraren zien. Zo is in 2015 het percentage pabo-afgestudeerden dat binnen een half jaar na afstuderen een baan vindt in het onderwijs iets gestegen ten opzichte van het voorgaande cohort (van 68,8% tot 70,9%). Ook is het aandeel jonge pabo-afgestudeerden dat direct na afstuderen een baan vindt in het onderwijs toegenomen (van 51,2% naar 57%). Verder is het aandeel pabo-afgestudeerden dat een reguliere baan kreeg iets gestegen en het aandeel vervangingsbanen iets afgenomen.²

3. Prognose werkgelegenheid

Uit prognoses blijkt dat het aantal leerlingen in het PO de komende periode verder afneemt. Deze afname is echter minder sterk dan voorheen. Bovendien is de verwachting dat een grote groep leraren de sector verlaat via pensioen. Hierdoor zal de onvervulde vraag de komende periode naar verwachting weer toenemen.

Het leerlingenaantal zal verder dalen, maar minder sterk

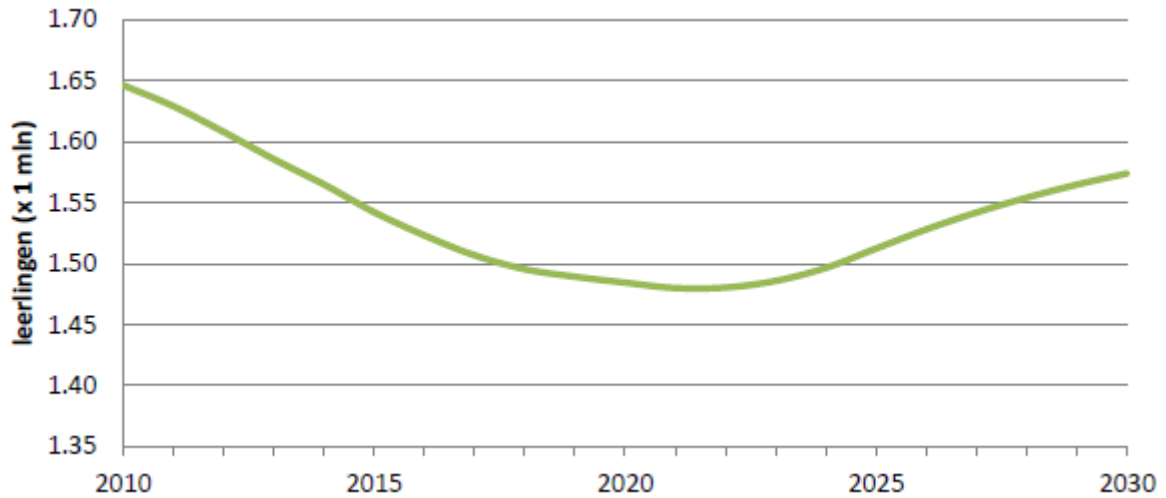
Volgens de leerlingenprognose voor het PO zal het aantal leerlingen tot 2021 verder dalen. Deze daling zal echter minder sterk zijn dan in de voorgaande jaren. Na 2021 zal het aantal leerlingen naar verwachting weer stijgen (zie Figuur 9).

Tussen 2014 en 2020 zal het aantal leerlingen in de vier grote steden, Almere en de regio Haaglanden naar verwachting groeien (zie Figuur 10). De groei is het grootst in Utrecht (bijna 14%). In alle andere regio's zal sprake zijn van krimp. De krimp is het grootst in de regio's Achterhoek (bijna 20%).

¹ Dit betreft onder meer oproep- en 0-urencontracten, uitzend- en detachingsbasis, payroll, freelancer, zelfstandige en vrijwilligerswerk.

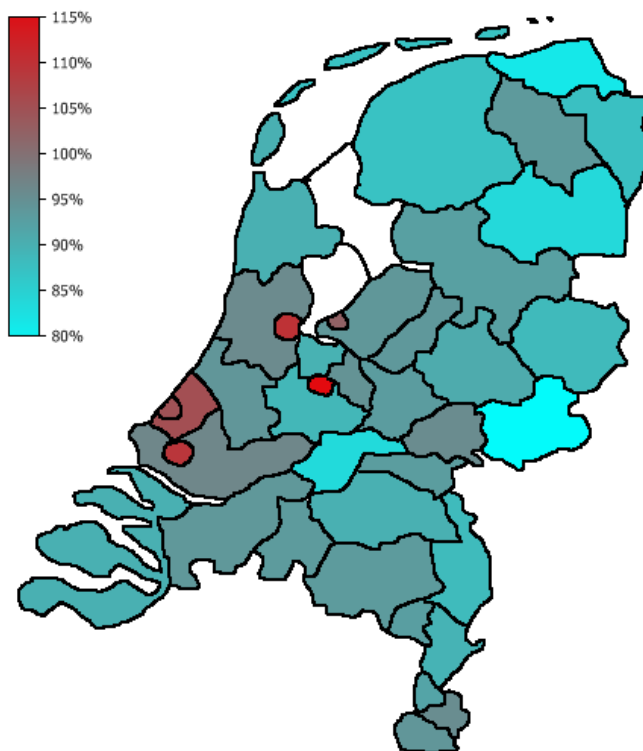
² Kamerbrief "Arbeidsmarktpositie jonge leraren in het funderend onderwijs" d.d. 1 juni 2016. Den Haag: Ministerie van OCW. (referentie 922739)

Figuur 9: Prognose ontwikkeling aantal leerlingen in het PO volgens de referentieraming 2015

Bron: De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijzend personeel po, vo en mbo 2015-2025; update oktober 2015 (CentERdata)

Figuur 10: Groei/krimp van het aantal leerlingen in het PO naar regio in 2020 t.o.v. 2014

Bron: De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijzend personeel po, vo en mbo 2015-2025; update oktober 2015 (CentERdata)

Grote groep oudere leraren zal de sector verlaten

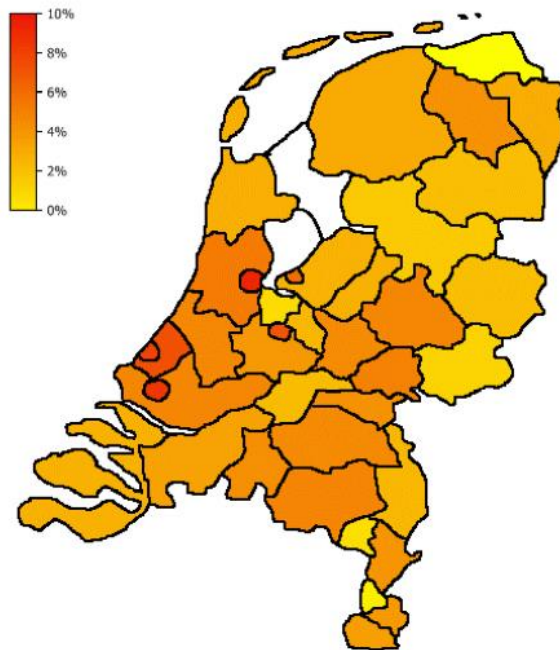
Als gekeken wordt naar leeftijdsopbouw in het PO, zien we dat veel ouderen de komende jaren met pensioen zullen gaan en, als gevolg hiervan, de sector zullen verlaten.

Tekorten in het PO zullen toenemen

Als we kijken naar de prognoses voor leraren in het PO (uitgedrukt in fulltime-equivalenten), dan blijkt dat de komende jaren een tekort aan leraren wordt verwacht. De onvervulde vraag is groter in de regio's waar het leerlingenaantal groeit (grote steden, Almere en Haaglanden) en het kleinst in de regio's met een relatief grote krimp van het aantal leerlingen (zie Figuur 11).

Figuur 11: Onvervulde vraag in procenten van de werkgelegenheid naar rpa, po leraren plus directeuren in 2020 (conjunctuurverloop AR)

Bron: De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijzend personeel po, vo en mbo 2015-2025; update oktober 2015 (CentERdata)

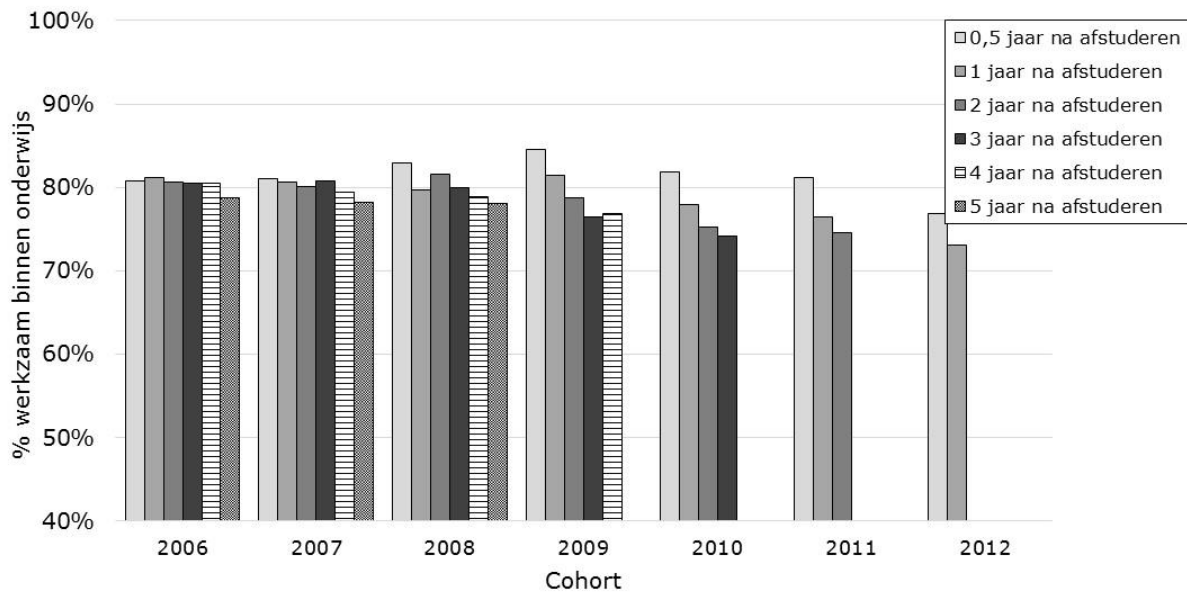
4. Maatregelen om startende leraren te werven en behouden

Zoals uit voorgaande blijkt, is het voor startende leraren de afgelopen jaren niet altijd eenvoudig geweest om een baan te vinden in het PO. Met het oog op de verwachte personeelstekorten worden verschillende inspanningen geleverd om startende leraren te werven en te behouden voor het PO.

Eén vijfde van de pabo-afgestudeerden na vijf jaar niet meer werkzaam binnen het onderwijs

Gemiddeld heeft 79% van de pabo-afgestudeerden na één jaar een baan in het onderwijs (eventueel in combinatie met een baan daarbuiten). Als gekeken wordt naar de afgestudeerden van de cohorten 2006-2009, dan blijkt hiervan minimaal 80 procent één jaar na afstuderen werkzaam in het onderwijs. Onder de cohorten 2010-2012 neemt dit percentage af naar 73 procent voor cohort 2012. Voor de cohorten 2006-2008 is rond de 80 procent vijf jaar na afstuderen werkzaam in het onderwijs. Bij de latere cohorten neemt de uitstroom uit het onderwijs na één jaar na afstuderen toe (zie Figuur 12).

Figuur 12: Aandeel van afgestudeerden (eerste diploma) dat werkzaam is binnen het onderwijs

Bron: Loopbaanmonitor Onderwijs 2015

Initiatieven voor het werven en behouden van startende leraren in het PO

De begeleiding van startende leraren is in de Lerarenagenda 2013-2020 als specifiek aandachtspunt benoemd. Doel hiervan is om starters te behouden voor het onderwijs en de kwaliteit van het onderwijs te verhogen. In het bestuursakkoord voor het PO zijn hierover nadere afspraken gemaakt. In de sector is afgesproken dat alle startende leraren in 2020 een effectief inwerk- en begeleidingsprogramma volgen.

Ook zijn er diverse activiteiten om startende leraren voor de sector te werven en te behouden.

Enkele voorbeelden zijn:

1. Het online loopbaanplatform 'www.ruimbaanvoorpo.nl'. Ruim baan voor PO is een website met onder andere ervaringsverhalen van leraren, tests en vacatures.³
2. De regeling VierSlagLeren, waarbij duo's van een startende en een ervaren leraar een masteropleiding volgen via de Lerarenbeurs. De jonge leraar deelt de klas met een ervaren leraar.⁴
3. Het Sectorplan PO. Middels het Sectorplan PO konden schoolbesturen samen regionale transfercentra opzetten, die 'Van werk-naar- werktrajecten' in het onderwijs aanbieden en samen vervangingspools opzetten.⁵

³ <http://www.ruimbaanvoorpo.nl/>

⁴ <http://www.arbeidsmarktplatformpo.nl/arbeidsmarktplatform-po/activiteiten-subsidies/vierslagleren-2016-2018.html>

⁵ <http://www.sectorplanpo.nl/regionale-transfercentra/>